

فصل ۱

جمهوری سوم (۱۸۷۰-۱۹۴۰)

خلاصه فصل:

جمهوری سوم با ۷۰ سال عمر، طولانی‌ترین رژیم فرانسه پس از انقلاب بود. این جمهوری که از شکست نظامی زاده شد و در شکست نظامی مُرد، دستاوردهای ماندگاری برجای گذاشت: تثبیت نهایی جمهوری، جدایی کلیسا و دولت، آموزش عمومی، و پیروزی در جنگ جهانی اول.

دوره‌بندی:

- تأسیس دشوار (۱۸۷۰-۱۸۷۹): کمون، سلطنت‌طلبان، جمهوری محافظه‌کار
 - جمهوری فرصت‌طلب (۱۸۷۹-۱۸۹۹): گامبتا، فری، بحران‌ها
 - جمهوری رادیکال (۱۸۹۹-۱۹۱۴): ماجرای دریفوس، لائیسیته
 - جنگ بزرگ (۱۹۱۴-۱۹۱۸): اتحاد ملی، پیروزی پرهزینه
 - بین دو جنگ (۱۹۱۸-۱۹۴۰): بی‌ثباتی، بحران، سقوط
- مفاهیم کلیدی:** لائیسیته، رادیکالیسم، ناسیونالیسم، ضدکلریکالیسم، روانشیسم، اتحاد مقدس، جبهه مردمی.

۱.۱ زایش در آتش: ۱۸۷۰-۱۸۷۱

۱.۱.۱ اعلام جمهوری

در ۴ سپتامبر ۱۸۷۰، با رسیدن خبر اسارت ناپلئون سوم در سدان، جمهوری سوم در پاریس اعلام شد. اما این جمهوری در شرایطی متولد می‌شد که نیمی از کشور در اشغال دشمن بود.

۱۸۷۱ فوریه - ۱۸۷۰ (سپتامبر ملی دفاع دولت)

۲.۱.۱ محاصره پاریس

از ۱۹ سپتامبر ۱۸۷۰، پاریس در محاصره ارتش پروس قرار گرفت. محاصره‌ای که ۱۳۲ روز طول کشید:

محاصره پاریس (۱۹ سپتامبر ۱۸۷۰ - ۲۸ ژانویه ۱۸۷۱)

- جمعیت محاصره شده: ۲ میلیون نفر
- گارد ملی: ۳۵۰،۰۰۰ نفر مسلح (شهروندان)
- قحطی: مصرف سگ، گربه، موش، حیوانات باغ وحش
- قیمت‌ها: گوشت اسب ۵ برابر، موش ۲ فرانک
- بمباران: از ۵ ژانویه ۱۸۷۱، ۱۲،۰۰۰ گلوله توپ
- تلفات غیرنظامی: حدود ۴۷،۰۰۰ نفر (سرما، گرسنگی، بیماری)
- فرار گامبتا: با بالون از پاریس خارج شد تا مقاومت را از شهرستان‌ها سازمان دهد

«پاریس گرسنگی می‌کشد اما تسلیم نمی‌شود. پاریس بمباران می‌شود اما پاریس مقاومت می‌کند.»
— ویکتور هوگو، ژانویه ۱۸۷۱

۳.۱.۱ آتش‌بس و انتخابات

در ۲۸ ژانویه ۱۸۷۱، دولت دفاع ملی آتش‌بس امضا کرد. بیسمارک خواستار انتخابات برای تشکیل دولتی بود که بتواند صلح امضا کند. انتخابات ۸ فوریه ۱۸۷۱ نتایج شگفت‌انگیزی داشت:

جدول ۱.۱: نتایج انتخابات ۸ فوریه ۱۸۷۱

گرایش	کرسی	موضع درباره جنگ
سلطنت‌طلبان (اورلئانیست و لژیتمیست)	۴۰۰	صلح
جمهوری‌خواهان میانه‌رو	۱۵۰	صلح
جمهوری‌خواهان رادیکال	۸۰	ادامه جنگ
بناپارتنیست	۲۰	—

چرا سلطنت‌طلبان پیروز شدند؟

سلطنت‌طلبان نه به دلیل محبوبیت سلطنت، بلکه به دلیل خواست صلح پیروز شدند. مردم روستاها که از جنگ خسته بودند، به نامزدهای طرفدار صلح رأی دادند که اتفاقاً اکثراً سلطنت‌طلب بودند. جمهوری‌خواهان که خواهان ادامه جنگ بودند، در شهرها پیروز شدند اما در روستاها شکست خوردند.

۴.۱.۱ آدولف تی‌یر و معاهده فرانکفورت

مجلس ملی در بوردو تشکیل شد و آدولف تی‌یر را به عنوان «رئیس قوه مجریه جمهوری فرانسه» برگزید. تی‌یر، سیاستمدار کهنه‌کار اورلئانیست، مأموریت دردناکی داشت: مذاکره صلح.

جدول ۲.۱: معاهده فرانکفورت (۱۰ مه ۱۸۷۱)

بند	محتوا
از دست دادن خاک	آلزاس (به جز بلفور) و بخشی از لورن به آلمان
غرامت	۵ میلیارد فرانک طلا
اشغال	نیروهای آلمانی تا پرداخت کامل غرامت می‌مانند
رژه پیروزی	ارتش آلمان از شانزله‌لیزه رژه می‌رود
جمعیت از دست رفته	۶.۱ میلیون نفر

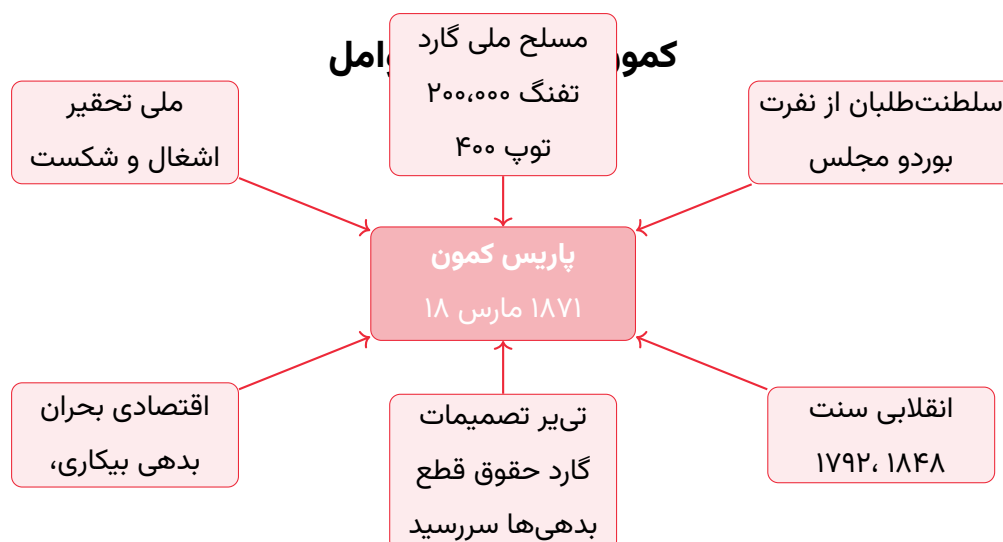
«همیشه به آن فکر کنید، هرگز از آن سخن نگویید.»

— گامبتا، درباره آلزاس-لورن

۲.۱ کمون پاریس (مارس-مه ۱۸۷۱)

۱.۲.۱ ریشه‌های شورش

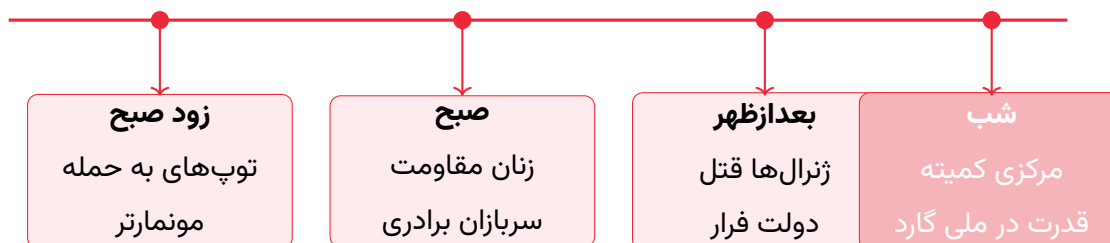
پاریس که ۱۳۲ روز در محاصره مقاومت کرده بود، تسلیم ناگهانی و صلح تحقیرآمیز را نپذیرفت. چندین عامل زمینه‌ساز شورش بود:

۲.۲.۱ ۱۸ مارس: آغاز شورش

در ۱۸ مارس ۱۸۷۱، تیر دستور داد توپ‌های گارد ملی در مونیترتر ضبط شوند. سربازان فرستاده شده با مردم برادری کردند و دو ژنرال (لکومت و توما) به دست جمعیت خشمگین کشته شدند. تیر و دولت به ورسای گریختند.

۱۸ مارس ۱۸۷۱ وقایع

۳.۲.۱ ساختار و اقدامات کمون

در ۲۶ مارس انتخابات برگزار شد و شورای کمون با ۹۰ عضو تشکیل شد. کمون ترکیبی بود از گرایش‌های مختلف چپ:

اقدامات کمون پاریس (۷۲ روز)

اقدامات اجتماعی:

- تعلیق پرداخت اجاره‌بها (موراتوریوم)
- بازگرداندن اشیای گرو گذاشته شده در رهنی‌ها (تا ۲۰ فرانک)

جدول ۳.۱: ترکیب سیاسی کمون پاریس

گرایش	تعداد تقریبی	ویژگی
ژاکوبین‌ها/بلانکیست‌ها	۳۵	انقلاب متمرکز، دیکتاتوری موقت
پرودونیست‌ها	۲۵	فدرالیسم، تعاونی، ضد دولت
انترناسیونالیست‌ها	۱۵	سوسیالیسم، طبقه کارگر
جمهوری‌خواهان رادیکال	۱۵	جمهوری دموکراتیک و اجتماعی

- لغو کار شبانه نانویان
- ممنوعیت جریمه کارفرمایان بر کارگران
- واگذاری کارگاه‌های رها شده به تعاونی‌های کارگری

اقدامات سیاسی:

- جدایی کلیسا و دولت
- انتخابی‌شدن قضات
- حداکثر حقوق کارمندان: ۶،۰۰۰ فرانک (برابر کارگر ماهر)
- حق عزل نمایندگان توسط رأی‌دهندگان

اقدامات نمادین:

- تخریب ستون واندوم (نماد ناپلئونی)
- پرچم سرخ به جای سهرنگ
- تقویم انقلابی

۴.۲.۱ هفته خونین

ارتش ورسای به فرماندهی مارشال مک‌ماهون، پس از بازسازی، در ۲۱ مه ۱۸۷۱ وارد پاریس شد. یک هفته جنگ خیابانی—«هفته خونین» (Semaine sanglante)—در تاریخ فرانسه بی‌سابقه بود.

هفته خونین (۲۱-۲۸ مه ۱۸۷۱)

- کشته‌های کموناردها: ۲۰،۰۰۰ تا ۳۰،۰۰۰ نفر
- اعدام‌های صحرایی: هزاران نفر بدون محاکمه
- دیوار فدره‌ها: ۱۴۷ نفر در قبرستان پرلاشز اعدام شدند
- بازداشت‌ها: ۴۳،۵۰۰ نفر
- محاکمات: ۱۰،۰۰۰ محکومیت
- تبعید: ۴،۵۰۰ نفر به کالدونی جدید

• **آتش‌سوزی‌ها:** توپ‌باری، شهرداری، دادگستری (توسط کموناردها یا توپ‌باران)
مقایسه: کشتار هفته خونین از تمام اعدام‌های دوره ترور (۱۷۹۳-۱۷۹۴) بیشتر بود.

«چه قتل‌عام! چه خون‌ریزی! چه قساوتی! و اینها کسانی هستند که خود را متمدن می‌نامند!»
— لوئیز میشل، «کمونارد سرخ»

۵.۲.۱ میراث کمون

پاریس کمون دوگانه میراث

چپ: برای

کارگری حکومت اولین
انقلاب نماد

الهام‌بخش

مائو لنین، مارکس،

فدره‌ها دیوار

چپ زیارتگاه

راست: برای

آتش‌سوزی هرج‌ومرج،
سرخ» «خطر

سرکوب توجیه

آزادی بر نظم

ساکره‌کور

پاریس گناهان کفاره

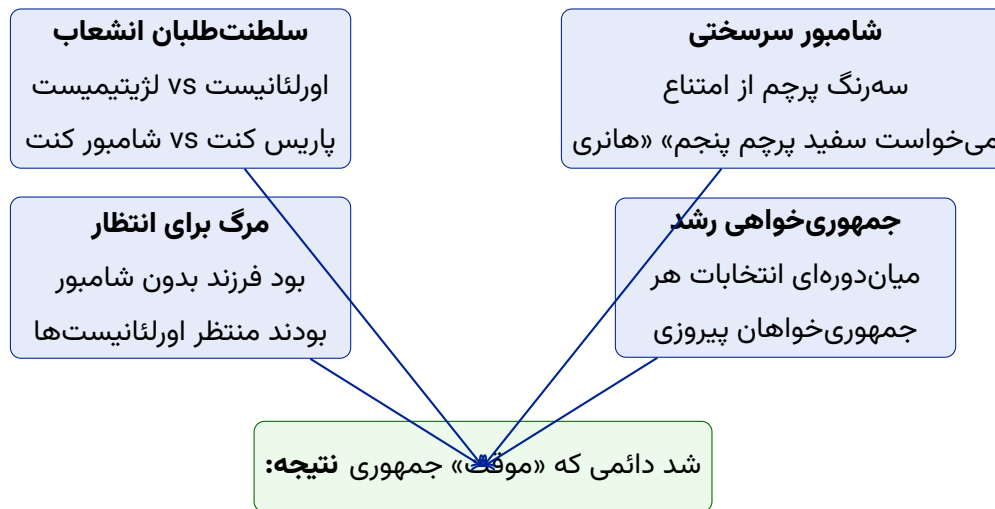
«کمون شکلی بود که سرانجام یافته شد و تحت آن رهایی اقتصادی کار می‌توانست به انجام رسد.»
— کارل مارکس، «جنگ داخلی در فرانسه»

۳.۱ تأسیس دشوار جمهوری (۱۸۷۱-۱۸۷۹)

۱.۳.۱ جمهوری بدون جمهوری‌خواهان

پارادوکس بزرگ: جمهوری سوم توسط مجلسی تأسیس شد که اکثریت آن سلطنت‌طلب بود. چرا سلطنت احیا نشد؟

نشد؟ احیا سلطنت چرا

۲.۳.۱ دولت تیر (۱۸۷۱-۱۸۷۳)

تیر با کارایی گرامات جنگی را پرداخت و آخرین سرباز آلمانی در سپتامبر ۱۸۷۳ خاک فرانسه را ترک کرد— دو سال زودتر از موعد. اما وقتی تیر آشکارا از جمهوری حمایت کرد، اکثریت سلطنت طلب مجلس او را برکنار کرد (۲۴ مه ۱۸۷۳).

۳.۳.۱ جمهوری اخلاقی مک ماهون (۱۸۷۳-۱۸۷۹)

مارشال مک ماهون، سلطنت طلب کاتولیک، به ریاست جمهوری رسید با این امید که سلطنت را آماده کند. قانون «سپتنا» (۱۸۷۳) دوره ریاست جمهوری را ۷ سال تعیین کرد—به امید اینکه شامبور در این مدت بمیرد.

«نظم اخلاقی»:

مک ماهون و دولت های محافظه کارش سیاست «نظم اخلاقی» را پیش گرفتند: حمایت از کلیسا، محدودیت مطبوعات، تصفیه جمهوری خواهان از ادارات. ساخت کلیسای ساکره کور در مونمارتر (شروع ۱۸۷۵) نماد این دوره بود—کفار برای «گناهان» کمون و شکست فرانسه.

۴.۳.۱ قوانین اساسی ۱۸۷۵

در ژانویه-ژوئیه ۱۸۷۵، مجلس سه قانون تصویب کرد که مجموعاً قانون اساسی جمهوری سوم را تشکیل دادند:

جدول ۴.۱: ساختار نهادی جمهوری سوم

ویژگی‌ها	نهاد
انتخاب توسط دو مجلس، دوره ۷ ساله، قابل انتخاب مجدد، حق انحلال مجلس (با موافقت سنا)	رئیس‌جمهور
انتخاب مستقیم با رأی همگانی مردان، دوره ۴ ساله	مجلس نمایندگان
۳۰۰ عضو: ۲۲۵ انتخابی توسط هیئت‌های انتخاباتی، ۷۵ مادام‌العمر	سنا
مسئول در برابر هر دو مجلس	دولت
با اصلاحیه والون (۳۰ ژانویه ۱۸۷۵) با یک رأی اکثریت (۳۵۳ به ۳۵۲) وارد متن شد	کلمه «جمهوری»

۵.۳.۱ بحران ۱۶ مه ۱۸۷۷

در ۱۶ مه ۱۸۷۷، مک‌ماهون نخست‌وزیر جمهوری‌خواه (ژول سیمون) را برکنار کرد و با موافقت سنا، مجلس را منحل ساخت. این «کودتای قانونی» بحرانی اساسی آفرید.

بحران ۱۶ مه ۱۸۷۷

- اقدام مک‌ماهون: برکناری سیمون، انتصاب دوک دو برولی، انحلال مجلس
- واکنش جمهوری‌خواهان: بیانیه ۳۶۳ نماینده (مانیفست)
- سخن گامبتا: «وقتی فرانسه سخن گفت، یا باید تسلیم شد یا استعفا داد»
- انتخابات اکتبر ۱۸۷۷: علی‌رغم فشار دولت، جمهوری‌خواهان پیروز شدند (۳۲۰ کرسی)
- نتیجه: مک‌ماهون تسلیم شد، سپس در ۱۸۷۹ استعفا داد
- پیامد ماندگار: هیچ رئیس‌جمهوری دیگری جرئت انحلال مجلس را نداشت. قدرت رئیس‌جمهور عملاً تشریفاتی شد.

۶.۳.۱ پیروزی نهایی (۱۸۷۹)

در ژانویه ۱۸۷۹، جمهوری‌خواهان اکثریت سنا را نیز به دست آوردند. مک‌ماهون استعفا داد و ژول گروی، جمهوری‌خواه، رئیس‌جمهور شد. مجلس از ورسای به پاریس بازگشت. ۱۴ ژوئیه روز ملی شد. «مارسی‌یز» سرود ملی شد. جمهوری سرانجام تثبیت شده بود.

۴.۱ جمهوری فرصت طلب (۱۸۷۹-۱۸۹۹)

۱.۴.۱ جمهوری خواهان در قدرت

«فرصت طلبان» (Opportunistes) نامی بود که رادیکال ها به جمهوری خواهان میانه رو دادند—کسانی که معتقد بودند اصلاحات باید تدریجی و در «فرصت» مناسب باشد، نه همه با هم.

جدول ۵.۱: رهبران جمهوری فرصت طلب

نام	سال ها	نقش و ویژگی
لئون گامبتا	۱۸۸۲-۱۸۳۸	رهبر کاریزماتیک، نماد مقاومت ۱۸۷۰
ژول فری	۱۸۹۳-۱۸۳۲	آموزش لائیک، امپراتوری استعماری
ژول گروی	۱۸۹۱-۱۸۰۷	رئیس جمهور ۱۸۸۷-۱۸۷۹، نماد ثبات
شارل دو فری سینه	۱۹۲۳-۱۸۲۸	چهار بار نخست وزیر، توسعه راه آهن

۲.۴.۱ اصلاحات بنیادین

قوانین آزادی ها

• ۱۸۸۱: آزادی مطبوعات (لغو مجوز قبلی و تمبر)

• ۱۸۸۱: آزادی تجمعات عمومی

• ۱۸۸۴: آزادی اتحادیه های صنفی (سندیکاها)

• ۱۸۸۴: قانون شهرداری ها (انتخاب شهردار توسط شورا)

• ۱۸۸۴: اصلاح سنا (حذف سناتورهای مادام العمر)

قوانین ژول فری: مدرسه لائیک

مهم ترین میراث جمهوری فرصت طلب، انقلاب آموزشی ژول فری بود:

قوانین مدرسه ژول فری (۱۸۸۱-۱۸۸۲)

- رایگان (۱۶ ژوئن ۱۸۸۱): آموزش ابتدایی کاملاً رایگان
- اجباری (۲۸ مارس ۱۸۸۲): آموزش از ۶ تا ۱۳ سالگی اجباری
- لائیک (۲۸ مارس ۱۸۸۲): آموزش مذهبی از مدارس دولتی حذف شد
- آموزش اخلاق مدنی جایگزین آموزش دینی شد.

اهداف:

۱. تربیت شهروندان جمهوری خواه

۲. کاهش نفوذ کلیسا

۳. ایجاد هویت ملی مشترک

۴. مدرنیزاسیون جامعه

نتایج: نرخ باسوادی از ۶۰٪ (۱۸۷۰) به ۹۵٪ (۱۹۱۰)

«معلمان، شما مأموریت بزرگی دارید: از کودکان فرانسوی، شهروندان بسازید.»

– ژول فری

امپراتوری استعماری

ژول فری همچنین معمار امپراتوری دوم استعماری فرانسه بود:

جدول ۶.۱: توسعه استعماری دوره جمهوری سوم

سال	منطقه	نوع
۱۸۸۱	تونس	تحت‌الحمایه
۱۸۸۳-۱۸۸۵	ویتنام، لائوس، کامبوج	مستعمره (هندوچین)
۱۸۸۵	کنگو	مستعمره
۱۸۸۵	ماداگاسکار	تحت‌الحمایه (مستعمره ۱۸۹۶)
۱۸۸۱-۱۸۹۸	آفریقای غربی و مرکزی	گسترش تدریجی
۱۹۱۲	مراکش	تحت‌الحمایه

توجیهات استعمار:

ژول فری استعمار را با چند استدلال توجیه می‌کرد:

• **اقتصادی:** بازار برای صنایع فرانسه

• **استراتژیک:** رقابت با انگلستان و آلمان

• **تمدنی:** «نژادهای برتر وظیفه‌ای در قبال نژادهای پست‌تر دارند»

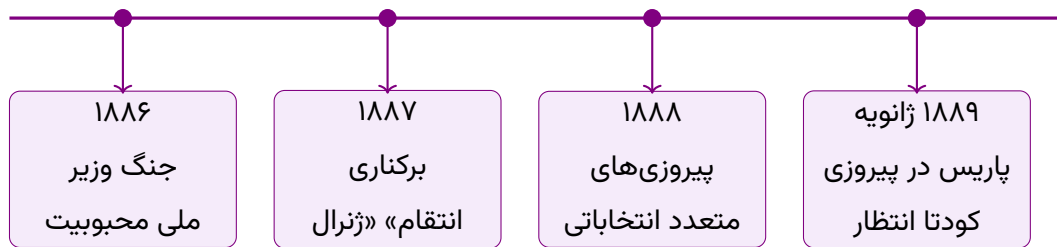
این دیدگاه، هرچند امروز نژادپرستانه ارزیابی می‌شود، در زمان خود حتی توسط بسیاری از چپ‌ها پذیرفته بود.

۳.۴.۱ بحران‌های دهه ۱۸۸۰

بحران بولانژه (۱۸۸۶-۱۸۸۹)

ژنرال ژرژ بولانژه، وزیر جنگ محبوب، تهدیدی جدی برای جمهوری شد:

(۱۸۸۶-۱۸۸۹) بولانژه بحران

کرد. خودکشی ۱۸۹۱ در و کرد، فرار نکرد، کودتا بولانژه نتیجه: شد. آشکار ضعف‌هایش اما یافت نجات جمهوری

بولانژیسم چه بود؟

ترکیبی از:

- ناسیونالیسم و روانشیسم (انتقام از آلمان)
- عوام‌گرایی ضد پارلمانی
- حمایت از طیف‌های متضاد: سلطنت‌طلبان، رادیکال‌ها، سوسیالیست‌ها
- «رأی‌دادن به بولانژه» نماد اعتراض به نظام شد

رسوایی پاناما (۱۸۹۲)

ورشکستگی شرکت کانال پاناما و افشای رشوه‌خواری نمایندگان مجلس، اعتماد به جمهوری را تضعیف کرد. حدود ۱۵۰ نماینده متهم شدند، هرچند فقط تعداد کمی محکوم شدند.

تروریسم آنارشئیست (۱۸۹۲-۱۸۹۴)

موجی از بمب‌گذاری آنارشئیست‌ها فرانسه را تکان داد:

- ۱۸۹۲: بمب راوشول در خانه قاضی
- ۱۸۹۳: بمب وایان در مجلس
- ۱۸۹۴: ترور رئیس‌جمهور سادی کارنو توسط کازریو

۵.۱ ماجرای دریفوس (۱۸۹۴-۱۹۰۶)

۱.۵.۱ آغاز ماجرا

در اکتبر ۱۸۹۴، کاپیتان آلفرد دریفوس، افسر یهودی ستاد ارتش، به اتهام جاسوسی برای آلمان بازداشت شد. محاکمه‌ای سری و با مدارک جعلی به محکومیت او انجامید.

جدول ۷.۱: مراحل ماجرای دریفوس

تاریخ	رویداد
اکتبر ۱۸۹۴	بازداشت دریفوس
دسامبر ۱۸۹۴	محکومیت به حبس ابد در جزیره شیطان
ژانویه ۱۸۹۵	مراسم تحقیرآمیز خلع درجه
۱۸۹۶	سرهنگ پیکار مدرک علیه استرهایزی را کشف می‌کند
نوامبر ۱۸۹۷	ماتیو دریفوس (برادر) استرهایزی را متهم می‌کند
ژانویه ۱۸۹۸	تبرئه استرهایزی / «من متهم می‌کنم!» زولا
اوت ۱۸۹۸	اعتراف به جعل سند، خودکشی سرهنگ هانری
ژوئن ۱۸۹۹	بازگشت دریفوس، محاکمه جدید در رن
سپتامبر ۱۸۹۹	محکومیت مجدد (!)، عفو رئیس‌جمهوری
ژوئیه ۱۹۰۶	تبرئه کامل، بازگشت به ارتش

۲.۵.۱ «من متهم می‌کنم!»

در ۱۳ ژانویه ۱۸۹۸، امیل زولا نامه سرگشاده‌اش را در روزنامه «اورور» منتشر کرد:

«من متهم می‌کنم...!»

«من سرهنگ دوپاتی دو کلام را متهم می‌کنم که مهندس اصلی این خطای قضایی بوده است... من ستاد کل را متهم می‌کنم که در مطبوعات... کارزار شنیع فریب افکار عمومی را رهبری کرده است...»

من نخستین دادگاه نظامی را متهم می‌کنم که حقوق را نقض کرده و متهمی را بر اساس مدرکی محکوم کرده که مخفی نگه داشته شد...

من دومین دادگاه نظامی را متهم می‌کنم که این بی‌قانونی را با حکمی آگاهانه پنهان کرده است...»
— امیل زولا، ۱۳ ژانویه ۱۸۹۸

۳.۵.۱ فرانسه دوپاره

ماجرای دریفوس فرانسه را به دو اردوگاه متخاصم تقسیم کرد:

شده دوپاره فرانسه

دریفوسارها	دریفوسارها ضد
جمهوری خواهان	ناسیونالیست ها
(بخشی) سوسیالیست ها	ارتش
روشنفکران	کاتولیک کلیسای
پروتستان ها	سلطنت طلبان
یهودیان	یهودستیزان
عدالت و «حقیقت کلمانسو، زولا، چهره ها:	ارتش» «شرف بارس، درولد، چهره ها:
پروست پگی، ژورس،	دروم موراس،

واژه «روشنفکر»:

واژه «روشنفکر» (intellectuel) به معنای امروزی، در جریان ماجرای دریفوس متولد شد. موریس بارس، ضد دریفوسار، این واژه را به طعنه برای توصیف امضاکندگان بیانیه حمایت از دریفوس به کار برد. اما طرفداران دریفوس آن را با افتخار پذیرفتند.

۴.۵.۱ پیامدهای ماجرای دریفوس

پیامدهای ماندگار

۱. پیروزی جمهوری: ماجرا نشان داد که جمهوری از ارتش و کلیسا قوی تر است
۲. ضربه به ارتش: اعتبار ستاد کل خدشه دار شد
۳. ضربه به کلیسا: حمایت کلیسا از ضد دریفوسارها، جدایی کلیسا و دولت را تسریع کرد
۴. تولد راست افراطی مدرن: «آکسیون فرانسز» (۱۸۹۹) از دل این ماجرا زاده شد
۵. تقویت چپ: ائتلاف «دفاع از جمهوری» شکل گرفت
۶. سازمان یابی یهودستیزی: یهودستیزی از تعصب مذهبی به ایدئولوژی سیاسی تبدیل شد

۶.۱ جمهوری رادیکال (۱۸۹۹-۱۹۱۴)

۱.۶.۱ دولت والدک-روسو و «دفاع از جمهوری»

در ژوئن ۱۸۹۹، پیر والدک-روسو دولتی ائتلافی از جمهوری خواهان میانه رو تا سوسیالیست ها تشکیل داد-نخستین بار یک سوسیالیست (میلران) وارد دولت می شد. هدف: دفاع از جمهوری در برابر تهدید ناسیونالیست ها.

• **قانون انجمن ها (۱۹۰۱):** کنترل شدید بر فرقه های مذهبی (کنگرگاسیون ها)

• **بستن مدارس فرقه ای:** هزاران مدرسه بسته شد

• **اخراج فرقه ها:** بسیاری از راهبان و راهبه ها فرانسه را ترک کردند

۲.۶.۱ دولت کومب (۱۹۰۲-۱۹۰۵)

امیل کومب، رادیکال ضدکلیکال، سیاست سخت تری پیش گرفت:

سیاست های ضدکلیکال کومب (۱۹۰۲-۱۹۰۵)

- بستن ۵۰۰،۲ مدرسه فرقه ای غیرمجاز
 - ممنوعیت تدریس برای تمام اعضای فرقه های مذهبی
 - قطع روابط دیپلماتیک با واتیکان (۱۹۰۴)
 - «رسوایی کارت ها»: جاسوسی از افسران کاتولیک
- نتیجه:** ۳۰،۰۰۰ راهب و راهبه فرانسه را ترک کردند.

۳.۶.۱ جدایی کلیسا و دولت (۱۹۰۵)

قانون ۹ دسامبر ۱۹۰۵، یکی از مهم ترین قوانین تاریخ فرانسه، جدایی کامل کلیسا و دولت را اعلام کرد:

قانون جدایی کلیسا و دولت (۹ دسامبر ۱۹۰۵)

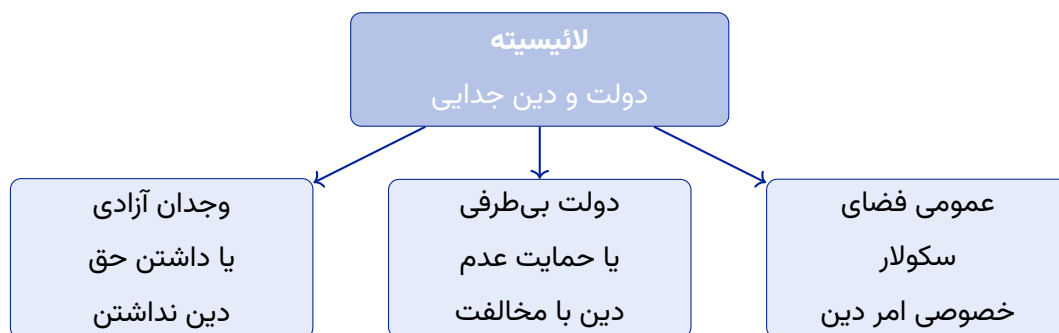
ماده ۱: «جمهوری آزادی وجدان را تضمین می کند. جمهوری آزادی اجرای آیین های مذهبی را تضمین می کند...»

ماده ۲: «جمهوری هیچ مذهبی را به رسمیت نمی شناسد، حقوقی نمی پردازد، و یارانه ای نمی دهد.»

مفاد کلیدی:

- پایان کنکوردای ۱۸۰۱ (ناپلئون-پاپ)
 - پایان پرداخت حقوق روحانیون توسط دولت
 - اموال کلیسا به «انجمن‌های آیینی» واگذار شد
 - کلیساها مالکیت عمومی شدند اما برای عبادت در اختیار مؤمنان ماندند
 - دولت در امور داخلی کلیساها دخالت نمی‌کند
- مجری قانون:** آریستید بریان (گزارشگر، بعداً ۱۱ بار نخست‌وزیر)

فرانسوی لائیسیته مفهوم

است: متفاوت انگلیسی یا آمریکایی «سکولاریسم» با فرانسوی لائیسیته
عمومی فضای از دین حذف بلکه نهادی، جدایی فقط نه

«دولت نه کاتولیک است، نه پروتستان، نه یهودی. دولت لائیک است.»

— آریستید بریان، ۱۹۰۵

۴.۶.۱ اصلاحات اجتماعی

دوره رادیکال‌ها اصلاحات اجتماعی محدودی نیز داشت:

جدول ۸.۱: اصلاحات اجتماعی جمهوری رادیکال

سال	قانون
۱۸۹۸	قانون حوادث کار (مسئولیت کارفرما)
۱۹۰۰	محدودیت کار روزانه به ۱۰ ساعت (برای زنان و کودکان)
۱۹۰۶	استراحت هفتگی اجباری
۱۹۱۰	قانون بازنشستگی کارگران و دهقانان
۱۹۱۳	محدودیت کار روزانه به ۱۰ ساعت (برای همه)

۵.۶.۱ جنبش کارگری و CGT

در ۱۸۹۵ کنفدراسیون عمومی کار (CGT) تأسیس شد. این سازمان، برخلاف سندیکاهای آلمانی یا انگلیسی، گرایش آنارکوسندیکالیستی داشت:

منشور آمین (۱۹۰۶)

CGT استقلال کامل از احزاب سیاسی (از جمله سوسیالیست‌ها) را اعلام کرد:

- اعتصاب عمومی به عنوان ابزار انقلاب
- «عمل مستقیم» به جای فعالیت پارلمانی
- هدف: لغو نظام دستمزدی و مالکیت خصوصی

۶.۶.۱ بحران‌های بین‌المللی

جنگ از پیش بین‌المللی بحران‌های

(۱۹۰۷) (انگلستان و روسیه با سه‌گانه اتحاد — ۱۹۰۴) (انگلستان با کوردیال آنتانت **اتحادها:**)

۷.۱ جنگ بزرگ (۱۹۱۴-۱۹۱۸)

۱.۷.۱ ورود به جنگ

ترور آرشیدوک فرانتس فردیناند (۲۸ ژوئن ۱۹۱۴) زنجیره‌ای از رویدادها را آغاز کرد که به جنگ جهانی انجامید. آلمان در ۳ اوت ۱۹۱۴ به فرانسه اعلام جنگ کرد.

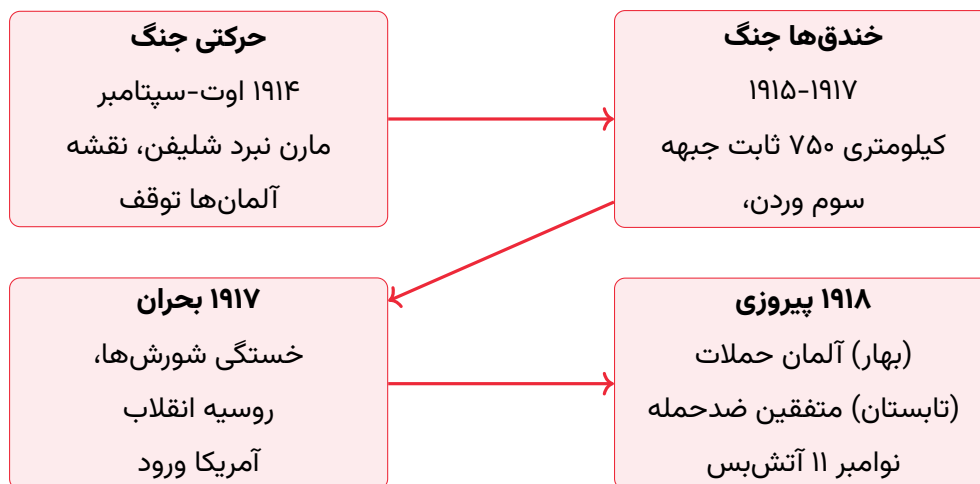
«اتحاد مقدس» (Union sacrée)

در ۴ اوت ۱۹۱۴، رئیس‌جمهور پوانکاره «اتحاد مقدس» را اعلام کرد. تمام احزاب-از سلطنت‌طلبان تا سوسیالیست‌ها-در دفاع از میهن متحد شدند:

- ژان ژورس (رهبر سوسیالیست‌ها) دو روز قبل ترور شده بود
- سوسیالیست‌ها به دولت پیوستند (ژول گد، مارسل سامبا)
- CGT اعتصابات را متوقف کرد
- کاتولیک‌ها و ضدکلریکال‌ها کنار هم جنگیدند
- دولت‌ها ائتلافی شدند

۲.۷.۱ چهار سال جنگ

غرب جبهه در بزرگ جنگ مراحل

نبرد وردن (فوریه-دسامبر ۱۹۱۶)

وردن: نماد مقاومت فرانسه

- هدف آلمان: «خونریزی» ارتش فرانسه در نقطه‌ای که نمی‌توانست عقب بنشیند
- مدت: ۱۰ ماه (۲۱ فوریه - ۱۸ دسامبر ۱۹۱۶)
- تلفات فرانسوی: ۳۷۷،۰۰۰ (۱۶۳،۰۰۰ کشته)
- تلفات آلمانی: ۳۳۷،۰۰۰
- شعار پتن: «رد نخواهند شد!» (Ils ne passeront pas!)
- نتیجه: شکست استراتژی آلمان، اما جهنم برای هر دو طرف

بحران ۱۹۱۷

سال ۱۹۱۷ بحرانی‌ترین سال جنگ بود:

- **آوریل:** حمله ناموفق نیول در شمن دِ دام
- **مه-ژوئن:** شورش در ارتش فرانسه (۴۰۰،۰۰۰ سرباز نافرمانی کردند)
- **پتن:** فرمانده جدید، اعدام‌های محدود + بهبود شرایط
- **نوامبر:** کلمانسو نخست‌وزیر شد

کلمانسو: «پدر پیروزی»

جدول ۹.۱: ژرژ کلمانسو (۱۸۴۱-۱۹۲۹)

ویژگی	توضیح
لقب	«ببر» – به خاطر سرسختی و حملات بی‌امان
سابقه	رادیکال، ضدکلریکال، سرنگون‌کننده دولت‌ها
شعار ۱۹۱۷	«جنگ داخلی نه! جنگ خارجی نه! فقط جنگ!»
سیاست	سرکوب شکست‌طلبان، بازديد مداوم از جبهه
نقش	متحدکننده متفقین تحت فرماندهی فوش

«سیاست داخلی من: من جنگ می‌کنم. سیاست خارجی من: من جنگ می‌کنم. همیشه، من جنگ می‌کنم.»

– کلمانسو، ۸ مارس ۱۹۱۸

۳.۷.۱ هزینه پیروزی

جدول ۱۰.۱: آمار جنگ جهانی اول برای فرانسه

شاخص	رقم
بسیج‌شدگان	۴.۸ میلیون
کشته‌ها	۴.۱ میلیون (۵.۱۶٪)
مجروحان	۳.۴ میلیون
معلولان دائمی	۱.۱ میلیون
اسرا	۵۰۰،۰۰۰
یتیمان جنگ	۷۶۰،۰۰۰
بیوه‌های جنگ	۶۰۰،۰۰۰
خسارت مادی	۱۰ استان شمالی ویران
بدهی ملی	۴ برابر شد

«نسل از دست رفته»:

از هر ۱۰ مرد فرانسوی که در ۱۹۱۴ بین ۲۰ تا ۴۵ سال داشتند، تقریباً ۲ نفر کشته و ۴ نفر مجروح شدند. این تلفات نسلی، بر جمعیت‌شناسی فرانسه تا دهه‌ها تأثیر گذاشت.

۴.۷.۱ معاهده ورسای (۱۹۱۹)

کلمانسو در کنفرانس صلح پاریس برای منافع فرانسه جنگید:

جدول ۱۱.۱: مفاد معاهده ورسای برای فرانسه

موضوع	محتوا
آلزاس-لورن	بازگشت به فرانسه
سار	تحت مدیریت جامعه ملل، همه‌پرسی پس از ۱۵ سال
راینلند	اشغال نظامی ۱۵ ساله، غیرنظامی دائمی
غرامات	۱۳۲ میلیارد مارک طلا (تعیین نهایی ۱۹۲۱)
مستعمرات آلمان	بخشی به فرانسه (توگو، کامرون)
ماده ۲۳۱	آلمان مسئولیت جنگ را پذیرفت

«این صلح نیست، این آتش‌بس بیست‌ساله است.»

— مارشال فوش، ۱۹۱۹ (پیش‌بینی جنگ جهانی دوم)

۸.۱ بین دو جنگ (۱۹۱۸-۱۹۴۰)

۱.۸.۱ ویژگی‌های دوره

دوره بین دو جنگ با بی‌ثباتی سیاسی شدید مشخص می‌شد:

سوم جمهوری دولتهای سیاسی: بی‌ثباتی

سال ۲۲: ۱۹۱۸-۱۹۴۰

ماه ۶ عمر: میانگین - دولت ۴۴

نخست‌وزیران: برخی

بار (۳) (هریو - بار) ۵ (پوانکاره - بار) ۱۱ (بریان

بی‌ثباتی: دلایل

- چندحزبی نظام
- شکننده ائتلاف‌های
- دولتها سرنگونی در سنا قدرت
- حزبی انضباط عدم

پارادوکس:

- دولتها بی‌ثباتی
- نسبی ثبات با همراه
- کادرها و سیاست‌ها
- می‌چرخیدند افراد (همان

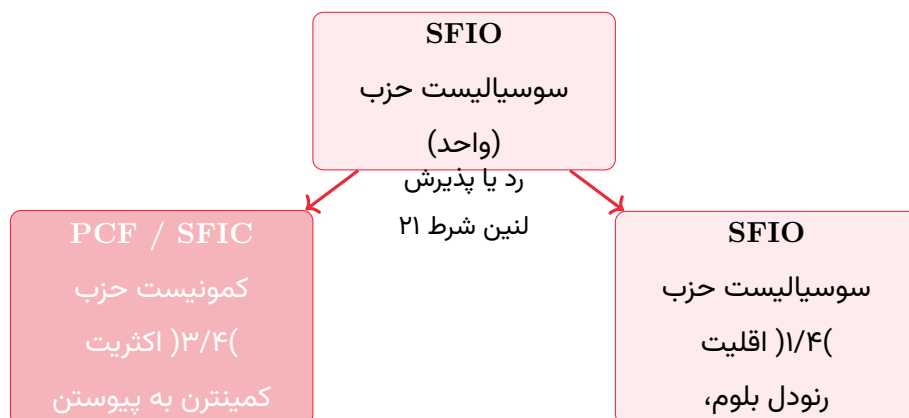
۲.۸.۱ دوره‌بندی سیاسی

جدول ۱۲.۱: دوره‌های سیاسی بین دو جنگ

دوره	سال‌ها	ویژگی
بلوک ملی	۱۹۱۹-۱۹۲۴	راست محافظه‌کار، اشغال روهر
کارتل چپ	۱۹۲۴-۱۹۲۶	رادیکال‌ها + سوسیالیست‌ها، بحران مالی
اتحاد ملی	۱۹۲۶-۱۹۲۹	پوانکاره، ثبات مالی
بحران و بی‌ثباتی	۱۹۲۹-۱۹۳۶	رکود بزرگ، ۶ فوریه ۱۹۳۴
جبهه مردمی	۱۹۳۶-۱۹۳۸	چپ متحد، اصلاحات اجتماعی
پیش از سقوط	۱۹۳۸-۱۹۴۰	راست، مونیخ، جنگ

۳.۸.۱ انشعاب چپ: تور (۱۹۲۰)

در کنگره تور (دسامبر ۱۹۲۰)، حزب سوسیالیست (SFIO) منشعب شد:

(۱۹۲۰) دسامبر تور انشعاب**۴.۸.۱ بحران‌های دهه ۱۹۳۰****رکود بزرگ**

رکود جهانی دیرتر به فرانسه رسید (۱۹۳۱) اما طولانی‌تر ماند:

جدول ۱۳.۱: شاخص‌های اقتصادی دهه ۱۹۳۰

شاخص	۱۹۲۹	۱۹۳۵	تغییر
تولید صنعتی (شاخص)	۱۰۰	۷۲	-۲۸٪
بیکاری (هزار نفر)	۱۰	۵۰۰	—
قیمت‌ها (شاخص)	۱۰۰	۶۵	-۳۵٪
صادرات	۱۰۰	۴۰	-۶۰٪

۶ فوریه ۱۹۳۴**بحران ۶ فوریه ۱۹۳۴**

زمینه: رسوایی ستاویسکی (کلاهبرداری با ارتباطات سیاسی)

رویداد: تظاهرات لیگ‌های راست افراطی در میدان کنکورد:

- آکسیون فرانسز (سلطنت طلب)
- صلیب‌های آتشین (Croix-de-Feu)
- فدراسیون‌های جانبازان

نتیجه:

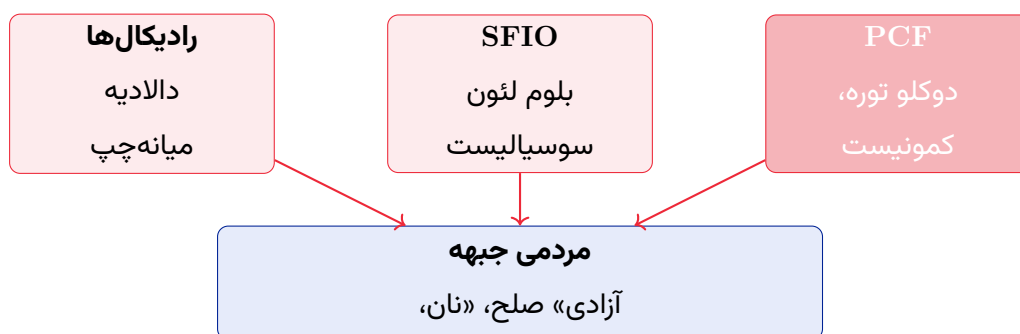
- ۱۵ کشته، ۵۰۰ مجروح
- استعفای دالادیه (نخست‌وزیر)

- چپ آن را «کودتای فاشیستی ناموفق» نامید
- آغاز اتحاد چپ که به جبهه مردمی انجامید

۵.۸.۱ جبهه مردمی (۱۹۳۶-۱۹۳۸)

در پاسخ به تهدید فاشیسم، چپ متحد شد:

(Front populaire) **مردمی جبهه**

مردمی جبهه پیروزی: ۱۹۳۶ مه انتخابات
(یهودی) اولین سوسیالیست، (اولین نخست‌وزیر بلم لئون

اصلاحات جبهه مردمی

قراردادهای ماتینیون و اصلاحات ۱۹۳۶

در ژوئن ۱۹۳۶، پس از موج اعتصابات با اشغال کارخانه‌ها (۲ میلیون اعتصابی):

قراردادهای ماتینیون (۷ ژوئن):

- افزایش دستمزدها (۷-۱۵٪)
- حق قرارداد جمعی
- نمایندگان کارگری در کارخانه‌ها

قوانین ژوئن ۱۹۳۶:

- هفته ۴۰ ساعته (بدون کاهش دستمزد)
- دو هفته مرخصی با حقوق (اولین بار)
- ملی‌سازی صنایع جنگی
- انحلال لیگ‌های فاشیستی

• افزایش سن ترک تحصیل به ۱۴ سال
نماد: تصاویر کارگران در ساحل-«تابستان ۳۶»

«برای اولین بار در تاریخ این کشور، کارگران احساس کردند که وزیران آن‌ها هستند، نه وزیران سرمایه‌داران.»
- سیمون وی، فیلسوف

شکست جبهه مردمی

جبهه مردمی دوام نیاورد:

- **فرار سرمایه:** بحران مالی، کاهش ارزش فرانک
- «مکت» بلوم (فوریه ۱۹۳۷): توقف اصلاحات
- **جنگ داخلی اسپانیا:** عدم مداخله، نارضایتی چپ
- **سقوط بلوم (ژوئن ۱۹۳۷):** مخالفت سنا
- **پایان ائتلاف (۱۹۳۸):** رادیکال‌ها به راست چرخیدند

۶.۸.۱ راه سقوط (۱۹۳۸-۱۹۴۰)

مونیک (سپتامبر ۱۹۳۸)

کنفرانس مونیک (۲۹-۳۰ سپتامبر ۱۹۳۸)

فرانسه (دالادیه) و انگلستان (چمبرلین) با واگذاری سودت به هیتلر موافقت کردند:

- **توجیه:** اجتناب از جنگ، «صلح برای زمان ما»
 - **قیمت:** خیانت به متحد (چکسلواکی)
 - **واکنش فرانسه:** تشویق اولیه، سپس شرم
 - **نتیجه:** هیتلر جسورتر شد
- سخن دالادیه (به منشی‌اش، هنگام دیدن جمعیت شادمان):** «احمق‌ها، نمی‌دانند به چه چیزی تشویق می‌کنند.»

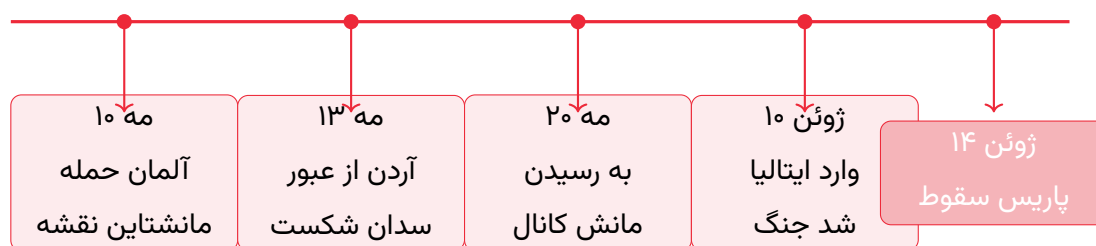
شروع جنگ جهانی دوم

- ۱ سپتامبر ۱۹۳۹: آلمان به لهستان حمله کرد
- ۳ سپتامبر ۱۹۳۹: فرانسه و انگلستان اعلام جنگ کردند
- سپتامبر ۱۹۳۹ - مه ۱۹۴۰: «جنگ عجیب» (drôle de guerre) — بدون درگیری واقعی

۹.۱ سقوط (مه-ژوئن ۱۹۴۰)

۱.۹.۱ شکست نظامی

(مه-ژوئن ۱۹۴۰) فاجعه هفته شش

آلمان) لشکر ۱۳۶ vs متفقین لشکر ۱۳۵ (برابر تقریباً نیروها:
داشتند! بیشتر متفقین تانک‌ها:
روحیه فرماندهی، تاکتیک، استراتژی، مشکل:

۲.۹.۱ آتش‌بس و پایان جمهوری

جدول ۱۴.۱: آخرین روزهای جمهوری سوم

تاریخ	رویداد
۱۰ ژوئن	دولت پاریس را ترک کرد (تور، سپس بوردو)
۱۶ ژوئن	استعفای رینو، مارشال پتن نخست‌وزیر شد
۱۷ ژوئن	پتن خواستار آتش‌بس شد
۱۸ ژوئن	ندای دوگل از لندن: «فرانسه نبرد را باخته، نه جنگ را»
۲۲ ژوئن	امضای آتش‌بس در رتوند (همان واگن ۱۹۱۸)
۱۰ ژوئیه	مجلسین در ویشی: دادن اختیارات تام به پتن (۵۶۹ موافق، ۸۰ مخالف، ۱۷ ممتنع)
۱۱ ژوئیه	پایان جمهوری سوم — آغاز «دولت فرانسوی»

«من، فیلیپ پتن، مارشال فرانسه، به شما می‌گویم که باید جنگ را متوقف کرد.»

– پتن، ۱۷ ژوئن ۱۹۴۰

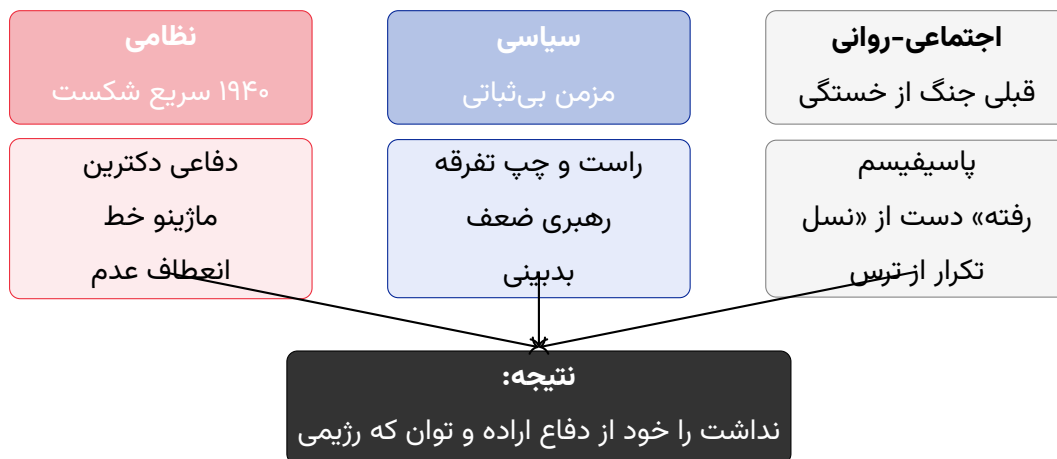
«فرانسه تنها نیست... این جنگ، جنگ جهانی است. شعله مقاومت فرانسه نباید خاموش شود

و خاموش نخواهد شد.»

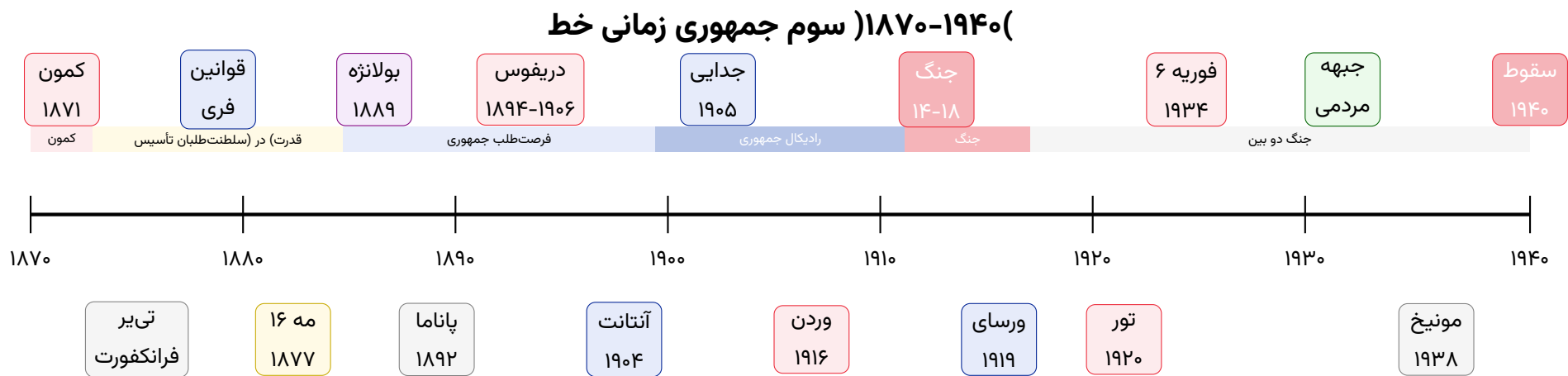
– دوگل، ۱۸ ژوئن ۱۹۴۰

۱۰.۱ تحلیل: چرا جمهوری سوم سقوط کرد؟

سوم جمهوری سقوط علل

۱۱.۱ خط زمانی جامع

۱۲.۱ الگوها و درس‌ها

الگوهای کلیدی جمهوری سوم

۱. الگوی «جمهوری از شکست زاده شده»:

- جمهوری اول: از بحران جنگ (۱۷۹۲)
- جمهوری دوم: از انقلاب (۱۸۴۸)
- جمهوری سوم: از شکست نظامی (۱۸۷۰)
- (جمهوری چهارم: از آزادی؛ پنجم: از بحران الجزایر)

۲. الگوی «تثبیت از طریق دشمن مشترک»:

- جمهوری علیه کلیسا متحد شد
- ماجرای دریفوس خطوط را روشن کرد
- تهدید فاشیسم، جبهه مردمی را ساخت
- اما: وقتی دشمن خارجی آمد، اتحاد کافی نبود

۳. الگوی «پارلمان‌تاریسم افراطی»:

- قدرت تمرکز در مجلس، رئیس‌جمهور تشریفاتی
- دولت‌های کوتاه‌عمر، بی‌ثباتی مزمن
- انعطاف‌پذیری یا ضعف؟ هر دو
- درس: تعادل قوا ضروری است

۴. الگوی «لانیسیته به عنوان هویت»:

- جدایی دین و دولت، بخش اصلی هویت جمهوری شد
- مدرسه لائیک، کارخانه شهروندسازی
- این میراث تا امروز در فرانسه زنده است

۵. الگوی «پیروزی پیرانه، شکست جوانانه»:

- ۱۹۱۸: پیروزی با هزینه نسلی
- ۱۹۴۰: شکست سریع و تحقیرآمیز
- نسلی که جنگ بزرگ را برده بود، توان جنگ دیگر را نداشت

۱۳.۱ میراث جمهوری سوم

سوم جمهوری ماندگار میراث

لائسیسته

دولت و دین جدایی
امروز اساسی قانون اول ماده

عمومی آموزش

لائیک اجباری، رایگان،
همگانی باسواد

اساسی آزادی‌های

اتحادیه تجمع، مطبوعات،
۱۸۸۴-۱۸۸۱ قوانین

اجتماعی حقوق

مرخصی ساعته، ۴۰ هفته
۱۹۳۶ مردمی جبهه

استعماری امپراتوری

پرتنش میراثی
آینده استقلال جنگ‌های

نهادی بی‌ثباتی

پنجم جمهوری برای منفی درس
احزاب «رژیم دوگل:

۱۴.۱ جمع‌بندی فصل

جمع‌بندی: جمهوری سوم (۱۸۷۰-۱۹۴۰)

ویژگی‌های کلی:

- طولانی‌ترین رژیم پس از انقلاب (۷۰ سال)
- زاده از شکست، مرده در شکست
- پارلمان‌تاریسم افراطی، رئیس‌جمهور تشریفاتی
- ۱۰۸ دولت در ۷۰ سال (میانگین ۸ ماه)

دوره‌ها:

- ۱۸۷۰-۱۸۷۱: جنگ، کمون، تأسیس دردناک
- ۱۸۷۱-۱۸۷۹: جمهوری بدون جمهوری‌خواهان
- ۱۸۷۹-۱۸۹۹: جمهوری فرصت‌طلب (قوانین فری)
- ۱۸۹۹-۱۹۱۴: جمهوری رادیکال (دریفوس، لائسیسته)
- ۱۹۱۴-۱۹۱۸: جنگ بزرگ (پیروزی پرهزینه)
- ۱۹۱۸-۱۹۴۰: بین دو جنگ (بی‌ثباتی، سقوط)

رویدادهای کلیدی:

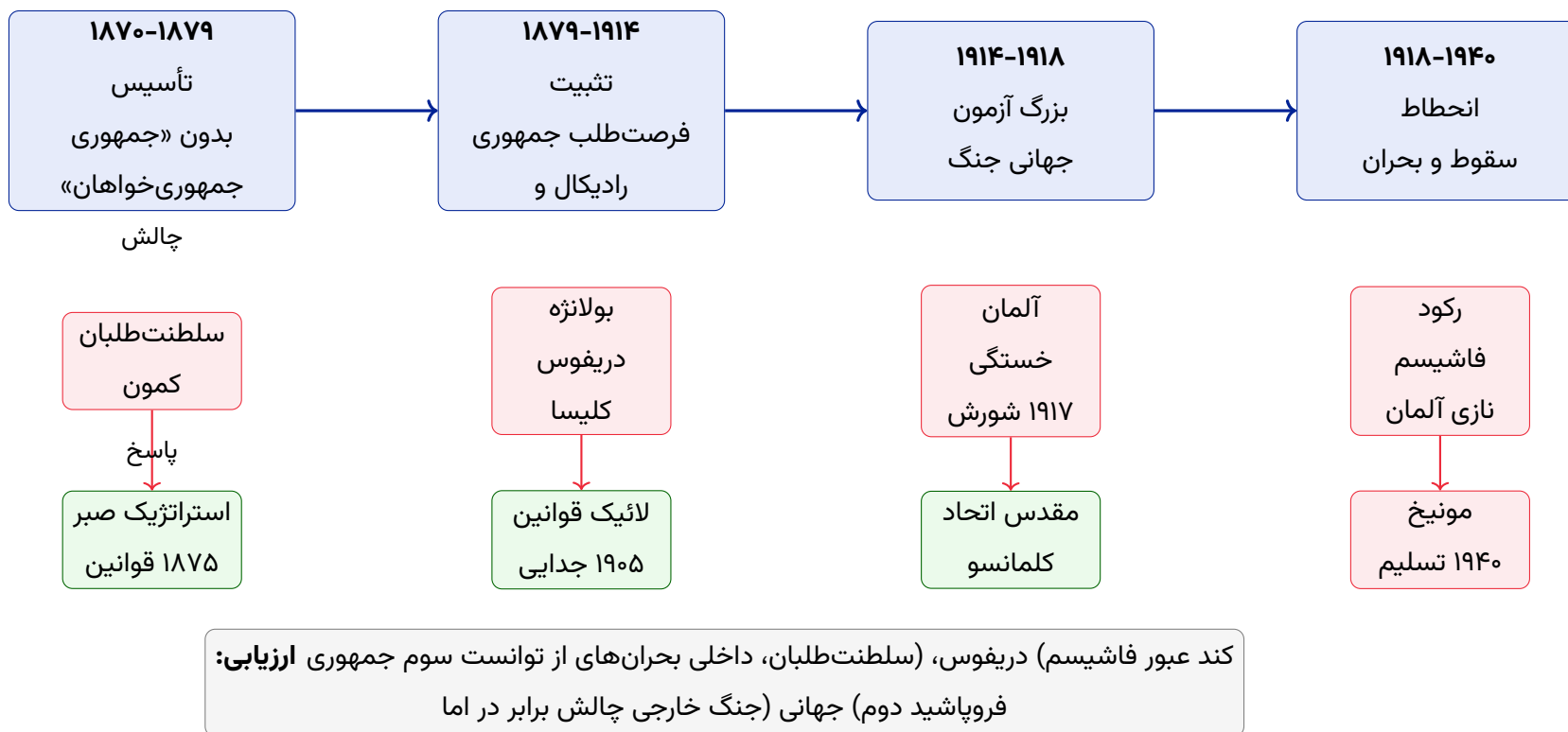
- کمون پاریس (۱۸۷۱): اولین حکومت کارگری، سرکوب خونین
- بحران ۱۶ مه ۱۸۷۷: پیروزی مجلس بر رئیس‌جمهور
- قوانین ژول فری (۱۸۸۱-۸۲): مدرسه لائیک
- ماجرای دریفوس (۱۸۹۴-۱۹۰۶): فرانسه دوپاره
- جدایی کلیسا و دولت (۱۹۰۵): تثبیت لائیسیته
- جنگ جهانی اول: ۴.۱ میلیون کشته
- جبهه مردمی (۱۹۳۶): اصلاحات اجتماعی
- سقوط ۱۹۴۰: شکست در ۶ هفته

میراث:

- لائیسیته به عنوان اصل بنیادین
- آموزش عمومی رایگان و اجباری
- آزادی‌های مدنی (مطبوعات، تجمع، اتحادیه)
- امپراتوری استعماری (میراث پرتنش)
- درس بی‌ثباتی برای جمهوری پنجم

۱۵.۱ نقشه مفهومی: تحول جمهوری سوم

پاسخ‌ها و چالش‌ها سوم: جمهوری تحول

منابع فصل

- ۱۹۹۰ Hachette, Paris: vols. ۲ République. La Maurice. Agulhon,
- ۱۹۸۸ Complexe, Paris: ۱۹۱۸-۱۹۱۴ guerre, en France La Jean-Jacques. Becker,
- Paris: vols. ۵ siècle. XXe au France la de Histoire Milza. Pierre and Serge. Berstein,
- ۱۹۹۵-۱۹۹۰ Complexe,
- ۱۹۸۳ Julliard, Paris: L’Affaire. Jean-Denis. Bredin,
- UP, Oxford Oxford: ۱۹۴۰ of Invasion Nazi The France: of Fall The Julian. Jackson,
- ۲۰۰۳
- Macmillan, London: Affair. Dreyfus the after State and Church Maurice. Larkin,
- ۱۹۷۴
- Origins its from Republic Third The Rebérioux. Madeleine and Jean-Marie, Mayeur,
- ۱۹۸۴ UP, Cambridge Cambridge: War. Great the to
- Lon- ۱۹۹۱-۱۸۹۸ Society, and Politics France: Twentieth-Century F. James McMillan,
- ۱۹۹۲ Arnold, don:
- ۱۹۹۹ Longman, London: ۱۸۷۱ Commune Paris The Robert. Tombs,
- ۱۸۷۰ France, Rural of Modernization The Frenchmen: into Peasants Eugen. Weber,
- ۱۹۷۶ UP, Stanford Stanford: ۱۹۱۴
- ۱۹۹۹ Seuil, Paris: siècle. XIXe-XXe politique. France La Michel. Winock,